

[Camre.]

ren for, at denne undersøgelse vil blive gennemført — for at få belyst disse årsager, således at vi kan gøre en indsats imod årsagerne.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om kommunale valg.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 83) findes i tidenden sp. 1847, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2639).

Der var stillet 13 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Thomas Have: Man kan vist roligt sige, at der ind imellem foregår sælsomme ting i dette hus. Samtidig med at flere partier her i salen udadtil giver udtryk for, at der burde være et sabbatår med hensyn til nye lovgivningsinitiativer, oplever man, at f. eks. indenrigsministerens forslag om ændring af lov om kommunale valg, som havde til hensigt at ligestille den kommunale valglov med folketingsvalgloven, således at der åbnes adgang for den samme personkreds til at afgive stemme ved de kommunale valg, som det allerede er tilfældet både ved folketingsvalg og folkeafstemninger, giver anledning til, at der stilles en masse andre forslag, som man også ønsker gennemført.

Hensigten med det lovforslag, ministeren har fremsat, var jo at give vælgere, som er indlagt på sygehus eller andre helbredelsesinstitutioner såsom plejehjem og alderdomshjem lejlighed til at afgive stemme pr. brev; det samme gælder vælgere, der er indsat i en af fængselsvæsenets institutioner. Så langt så godt, idet alle partier er enige med mini-

steren heri samt i det hensigtsmæssige i, at antallet af stillere på kandidatlistor til kommunalbestyrelsesvalg og amtsrådsvalg ændres fra de nuværende mindst 5 og højst 15 til mindst 15 og højst 25. Der er også enighed i udvalget om, at ikke-valgte kandidater skal kunne indtræde som stedfortrædere, når den enkelte kandidats personlige stedfortrædere er opbrugt. Men når et flertal af medlemmer i udvalget herefter i deres iver efter at begrænse ændringer i lovgivningen vil gennemtrumfe, at stemmesedler til kommunale valg i alle tilfælde skal have påført kandidaternes navne, så må socialdemokratiet melde fra. Vi kan ikke medvirke til at gennemføre ændringsforslagene nr. 3 og nr. 6, idet vi finder, at de vil medføre betydelige praktiske vanskeligheder ved valg i større kommuner, specielt Københavns kommune, og vi føler, at det er usagligt, at man vil gennemtrumfe denne bestemmelse.

Jeg vil gerne henvise til de bemærkninger, som udvalget har modtaget fra Københavns kommune, hvori man gør opmærksom på flere praktiske vanskeligheder, som måske er til at overvinde, men tilbage står, at man vil kunne opleve, at der opstilles f. eks. 10 lister, som det var tilfældet ved valget i 1970, og derved vil antallet af navne på stemmesedlen kunne bringes op over 500. Så er det for mig et stort spørgsmål, om det ikke bliver en vildledning af vælgerne i stedet for en vejledning. Hertil kommer så den særlige kommunale ordning, som man har i København med magistrat og borgerrepræsentation. Det kan medføre, at vælgerne i København forgæves vil lede efter f. eks. overborgmester Urban Hansen og øvrige borgmestres navne på stemmesedlen, og jeg tror nok, de fleste vælgere vil have svært ved at forstå, at disse personer ikke findes på stemmesedlen. Vi mener ikke, at disse store stemmesedler vil være til gavn for vælgeren, tværtimod kan de virke forvirrende og generende.

Vi kan heller ikke medvirke til ændringsforslagene nr. 4 og nr. 8, idet vi finder, at forslagene kan få uheldige følger i de tyndt befolkede områder.

Jeg skal derfor meddele, at vi vil undlade at stemme for disse ændringsforslag her ved anden behandling, men jeg skal i øvrigt anbefale at stemme for de af indenrigsmini-

[Thomas Have.]

steren og af hele udvalget stillede ændringsforslag og for lovforslaget ved tredje behandling.

H. C. Toft: Det er rigtigt, som hr. Thomas Have giver udtryk for, at mange ønsker et sabbatår i lovgivningsmæssig henseende — dog vel ikke sådan, at ingen lovgivning skal gennemføres — men så er det da yderst fornuftigt, det, vi gør her, nemlig hvis der er ændringer, man synes bør foretages i den kommunale valglov, da at ordne det med det samme fremfor måske til næste år igen at skulle til at behandle den kommunale valglov. Så jeg synes faktisk, at hvis hr. Thomas Have havde det ønske, at man skulle have et sabbatår, hvor man begrænsede antallet af lovforslag her i folketinget, er det næsten imødekommet under den behandling, dette lovforslag har fået i folketingsudvalget.

Ved lovforslagets første behandling gav mit partis ordfører, hr. Stæhr Johansen, der er fraværende i dag, udtryk for, at vi fra konservativ side kunne gå ind for at overføre den ordning, som gælder for folketingsvalg, til de kommunale valg, sådan at der gives vælgere, der er på plejehjem, hospital eller i fængsel, adgang til at afgive deres stemme. Hr. Stæhr Johansen pegede dog på, om man ikke også burde give borgere på private alderdomshjem, som en kommune har aftale med, adgang til at stemme, og vi er tilfredse med, at der under udvalgsarbejdet er stillet ændringsforslag, så også denne kreds af borgere tilgodeses såvel ved kommunalvalg som ved folketingsvalg og folkeafstemninger.

Hr. Stæhr Johansen havde nogle betænkeligheder ved en mulig ændring i folkeregisterloven, der kunne give indsatte i fængselsvæsenets store institutioner stemmeret i den kommune, hvor institutionen er beliggende, da det kunne få en uheldig indflydelse på kommunevalg i den pågældende kommune. Vi finder det derfor vigtigt, at indenrigsministeren har givet tilsagn om, at der ikke foretages ændringer i retningslinjerne for folkeregistrere, uden at sagen har været forelagt folketingets kommunaludvalg. Vi vil være imod, at valg til de kommunale råd i den kommune, hvor fængslet

ligger, skulle påvirkes af de indsattes stemmeafgivning.

De mere teknisk betonedede ændringsforslag om en forøgelse af antallet af stillere, om fristerne for indlevering af kandidatlistor og for anmeldelse af listeforbund og valgforbund finder vi velbegrundede, og vi kan også tiltræde ændringen i reglerne for afstemning pr. brev, sådan at stemmesedler til såvel kommunalvalg som amtsrådsvalg indsendes med et følgebrev i et omslag.

Endelig har spørgsmålet om reglerne for udpegning af kandidater, der ikke har opnået fordelingsstallet, og for udpegning af stedfortrædere for de valgte kandidater været rejst. Dette spørgsmål blev rejst allerede i 1965, og jeg kan sige, at det, et flertal af partierne nu er nået til enighed om, at vi skal have ensartede regler ved kommunalbestyrelsesvalg og amtsrådsvalg, har været vor opfattelse, og vi er tilfredse med det ændringsforslag, som flertallet her stiller. Det betyder, at den personlige stemmeafgivning får større indflydelse på, hvilke personer der bliver valgt, og ud fra den betragtning vil vi anbefale dette ændringsforslag.

Endvidere er der stillet et ændringsforslag, også af et flertal, hvorefter navnene skal opføres på kandidatlisten, således at borgerne får mulighed for også ved en personlig stemmeafgivning at udpege, hvem de mener der vil være bedst egnet til at indtræde i de kommunale råd. Også dette ændringsforslag vil jeg gerne anbefale.

Hr. Thomas Have mente, at det ville være forkert, at bl. a. overborgmester Urban Hansen ikke kunne stå på stemmesedlen, men så må det jo være indenrigsministerens opgave at drage omsorg for, at den københavnske ordning ændres, således at København får et lignende styrelsesforhold som andre kommuner i landet.

Hvad angår muligheden for den meget store stemmeseddel, er det klart, at den er til stede. Hr. Thomas Have nævnte, hvor mange kandidater der kunne have været i 1970, men der var dog ikke mere end 237 kandidater, og i Århus ved kommunalvalget var der 202, så det er dog overskueligt. Men det er måske også rigtigt her at erindre om, at det er ikke mange dage siden, et flertal her i salen havde den opfattelse, at vi skulle have tre valg, når vi skulle til kommune-

[H. C. Toft.]

valg. Man skulle, når man kom uden for Københavns byområde og Frederiksbergområdet, afgive stemme både til kommunevalg, til amtsrådsvalg og til valg til hovedstadsrådet. Vi kan fra konservativ side med glæde konstatere, at et flertal dog er kommet på andre tanker, således at man nu ikke står over for at skulle afgive sin stemme på tre lister. Det ville nok have været mindst lige så indviklet som at sætte sit kryds på en stor stemmeseddel i København.

Jeg vil derfor gerne anbefale både de ændringsforslag, der er stillet af ministeren og af det samlede udvalg, og de ændringsforslag, som er stillet af et flertal i udvalget.

Søren Jensen (Hasseris): Den socialdemokratiske ordfører, hr. Thomas Have, virkede, som om han var lidt irriteret over, at nogle af os andre i udvalget havde draget ting frem på en sådan måde, at det nu medførte ændringer i den kommunale valglov. Her er jeg enig med hr. H. C. Toft i, at det må være naturligt, når en lov er til revision, at vi søger at få det mest mulige ændret, og særlig når det som i dette tilfælde ikke medfører for mig at se nævneværdigt større administration.

Ved første behandling fremførte jeg på venstres vegne ønske om under udvalgsarbejdet at få drøftet forskellige ændringer ud over den ændring, ministeren foreslog i det oprindelige lovforslag. Udvalgets udmærkede formand har fremskaffet de oplysninger, vi har ønsket, og i det hele taget ledet udvalgsarbejdet på en god måde, og eftersom alle de ønsker, venstre har fremført, er imødekommet, kan jeg på venstres vegne anbefale at stemme for alle de stillede ændringsforslag. Jeg kunne slutte her, men ønsker alligevel at gøre nogle få bemærkninger mere.

Ved første behandling gjorde venstre sig til talsmand for, at beboerne på private pleje- og alderdomshjem skulle ligestilles med beboerne på offentlige plejehjem. På det område har ministeren imødekommet vore ønsker, og det er der grund til at sige tak for.

Desuden udtalte jeg på venstres vegne ved første behandling ønsket om at få undersøgt muligheden af at give hjemmelig-

gende syge adgang til at stemme pr. brev i lighed med, hvad man har i vore nordiske broderlande Norge og Sverige. Vi har i udvalget fået notater om ordningen i disse lande, Vi bøjer os for de betænkeligheder, der i udvalget var ved for nærværende at gennemføre lignende ordninger her i landet, men vi henstiller til ministeren at arbejde videre med det spørgsmål, så vi ad åre også her kan få sammenfaldende bestemmelser i de nordiske lande.

Dernæst fremførte jeg ved første behandling ønsket om at få mere sammenfaldende regler for amtsråds- og byrådsvalg samt i forbindelse hermed at få givet de personlige stemmer en større vægt, og det gjaldt ikke mindst i forbindelse med amtsrådsvalgene. Vi er i venstre glade for, at der i udvalget, selv om vi ikke her har fået medvirken fra regeringspartiet, har været et flertal bag disse ting, men det undrer en lille smule, at socialdemokratiet ikke vil være med til at skabe mere sammenfaldende regler for amtsråds- og byrådsvalg og til at give de personlige stemmer en større vægt.

Endvidere har vi fra venstres side fremført ønsket om at få ens stemmesedler overalt i landet, med andre ord få kandidaternes navne påført stemmesedlen overalt, også i København. Det giver ganske vist, som vi har hørt, mange navne, men ikke flere, end vi er vant til ude i de større provinsbyer, hvor vi jo er vant til at stemme både til byrådsvalg og til amtsrådsvalg samtidig og har to lange stemmesedler at se på. Det undrer mig såre, at betænkelighederne her kommer fra socialdemokratiet, der dog har den bedste plads på stemmesedlen, nemlig bogstavet A. Det kan være lidt sværere for os andre, der er placeret lidt længere nede på stemmesedlen, men vi tror, at københavnere er lige så oplyste og intelligente som borgerne i det øvrige land, så de skal nok finde frem til de folk, de ønsker at stemme på. Socialdemokratiet har her åbenbart bøjet sig for de protester, der er kommet fra Københavns kommune, og som for mig at se indeholdt alt andet end velunderbyggede og saglige argumenter. For mig at se lever København under en fortidig forfatning. F. eks. vælges magistratens 11 medlemmer, heraf 5 borgmestre, indirekte af borgerrepræsentanterne. Magistratens medlemmer er valgt for 8 år, således at halvdelen afgår

[Søren Jensen (Hasseri).]

hvert fjerde år, og f. eks. har overborgmesteren ikke figureret på en stemmeseddel siden 1958. Jeg er enig med hr. H. C. Toft i, at det nok var på tide, at de folk, som skal styre Københavns kommune, i lighed med hvad tilfældet er i andre kommuner, nu kommer til at figurere på stemmesedlen. Hele systemet minder meget om det gamle tokammersystem med landstinget, og København bør her have en mere tidssvarende forfatning og ikke en særstilling. Jeg mener, Københavns kommune selv har arbejdet med disse ting igennem en hel del år og også har rettet henstilling til ministeren om at få sine vedtægter ændret. Jeg håber, den nuværende minister vil tage sig af de henstillinger, der er kommet fra København, så København kan få en ordening på linje med, hvad man må indordne sig under i det øvrige land.

Ud over de nævnte ændringsforslag er der en række andre, som hr. H. C. Toft lige har omtalt. Dem skal jeg ikke gå i dybden med. De drejer sig om en tilpasning til den nye kommunestruktur, og jeg kan, som jeg sagde indledningsvis, anbefale at stemme for alle de stillede ændringsforslag og tilsige venstres medvirken til lovforslagets gennemførelse ved tredje behandling.

Edele Kruchow: Det radikale venstre kan gå ind for alle de stillede ændringsforslag. Det er afgørende for os, at de både forenkler og forbedrer loven. Vi lægger vægt på, at der er så megen lighed som muligt mellem folketingsvalg og valg til de kommunale råd, enten det nu er primærkommuner eller amtsråd, der er tale om. Vi er også af den opfattelse, at det gælder om, at personlige stemmer får så megen indflydelse som muligt, og at vilkårene for at stemme personligt gøres så gode som tænkeligt. Derfor går vi ind for forslaget om, at det lovfæstes, at kandidatnavnene skal være på alle stemmesedler til kommunale råd.

Vi er ikke så betænkelige som socialdemo-

kraterne ved de praktiske vanskeligheder, det skulle kunne forvolde i København. Vi tror faktisk, at det skulle være muligt at ordne sagen således, at vælgerne får gode muligheder for at finde ud af stemmesedlerne. Vi tror heller ikke, at det vil gå således, at det skulle løbe op i omkring 500 navne. Det er et teoretisk tilfælde, som ingen af de tidligere år, i hvert fald de sidste 12-15 år, giver os anledning til at formode opstår. Hvis det skulle vise sig, at Københavns kommune og vælgerne ligeså vander sig under vanskeligheder ved det kommende valg, så har man deri det bedste bevis for, at tiden nu er inde til at ændre på vedtægterne og forholdene for Københavns kommunes vedkommende.

Vi mener også, at når det fremgår af tallene fra valget i 1970, at procenten af personlige stemmer i det øvrige land, når vi ser væk fra København og Frederiksberg, ligger så højt som 76,2, mens den i København og Frederiksberg er 7,6, må det være ubestrideligt, at der er en sammenhæng med, at stemmesedlerne i København er uden kandidatnavne, mens man i alle andre kommuner i hele landet har kunnet overvinde vanskelighederne.

Vi er glade for, at det er lykkedes at skaffe mulighed for syge på hospitaler og plejehjem for at stemme pr. brev, på samme måde som det er tilfældet ved folketingsvalg. Vi er interesseret i, at sagen undersøges videre for de hjemmeliggende syge, men vi er helt enige i, at det er umuligt i øjeblikket at give hjemmeliggende syge og gamle adgang til at stemme pr. brev. Vi ville løbe ind i vanskeligheder med en overadministration, som ikke er rimelig. Vi mener også, at man i alle tilfælde, når det drejer sig om stemmeafgivning, skal sikre en ordening, der udelukker utilbørlig påvirkning eller valgsvindel, og det er vi bange for vil kunne blive alt for vanskeligt at skulle garantere, hvis vi går så vidt som til at give hjemmeliggende syge og gamle denne adgang.

Jeg vil gerne anbefale på det radikale venstres vegne, at man stemmer for alle ændringsforslagene.

Inger Lise Petersen: Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Poul Dam, desværre er forhindret i at være til stede i dag, og da de stillede ændringsforslag allerede er blevet meget grundigt kommenteret af de øvrige ordførere, vil jeg nøjes med at henvise til betænkningen, hvoraf det fremgår, at SF kan anbefale, at man stemmer for samtlige stillede ændringsforslag, og at vi kan gå ind for lovforslaget som helhed.

Indenrigsministeren (*Egon Jensen*): Jeg har vel i al beskedenhed lov til at sige tak for en meget grundig behandling af et forholdsvist uskyldigt lovforslag. Hr. Thomas Have sagde, at der skete sølsomme ting her i huset. Nu kom der et uskyldigt lovforslag fra indenrigsministeren, og det bevirkede som i almindelighed, når vi taler om valglov, at der næsten ingen problemer er, der ikke skal løses. Formentlig og forhåbentlig har vi så fået løst nogle problemer på trods af lidt uenighed.

Jeg vil gerne bede om, at man ikke drager for vidtgående slutninger af, at socialdemokratiet undlader at stemme om 2 af ændringsforslagene. Der er ingen i socialdemokratiet, der er uenig i princippet om navne på stemmesedler. Der er ingen i socialdemokratiet, der i og for sig er uenig i princippet om, at reglerne for primærvalg og amtskommunale valg skal være de samme. Når man har betæneligheder, skyldes det simpelt hen, at man er bange for de praktiske vanskeligheder og for, at man i stedet for at vejlede vil vildlede. Det er den opfattelse, vi står for; andre mener, at den er forkert. Vi er som sagt betænelige, men principielt er der ingen uenighed.

Om amtskommunalvalget er vi i og for sig også enige. Men når man fra vores side ikke mener, at tiden er inde, skyldes det hensynet til at repræsentere de tyndt befolkede egne i de store amtsområder. Der er dér, vi har vores betænelighed. For indenrigsministeriets vedkommende ville det administrativt være en vældig lettelse at gøre noget sådant. Modstanden er fra vor side ikke udtryk for principiel uenighed, men for en anden vurdering af de praktiske muligheder og for hensynet til dem i de tyndt befolkede egne.

Nu kan vi senere se, hvem der får ret, og

som fru Edele Kruchow sagde: hvis befolkningen vånder sig, kan man tage forfatningsændringen op. Det tror jeg ikke er problemet. Problemet er nok så meget, hvor mange der skal stå på stemmesedlen, enten man vånder sig eller ikke vånder sig.

Hr. H. C. Toft var inde på forfatningsændringer og kom med en lidt ironisk bemærkning om, at der var nogle i denne sal, der for kort tid siden stod for tre valg. Jeg må i denne forbindelse gøre hr. H. C. Toft opmærksom på, at vores oprindelige oplæg gik på to valg som i det øvrige land. Det ønskede hr. H. C. Toft ikke at være med til, og det var dog en forenkling. Så prøver vi her i folketinget at forhandle os til rette. Det er ikke altid, vi når det bedste resultat, når vi når et resultat, vi i givet fald kan blive enige om her.

Med hensyn til Københavns forfatning vil jeg gerne sige både til hr. Søren Jensen (Hasseris) og hr. H. C. Toft, at der sidder et forfatningsudvalg i Københavns kommune, som jeg ved arbejder meget intenst, og jeg går ud fra, at det kommer med et oplæg inden særlig lang tid. Men når hr. Søren Jensen (Hasseris) siger, at jeg har fået en henstilling fra København, vil jeg gerne dementere det. Det skulle jo nødvendigvis stå i aviserne i morgen, at indenrigsministeren har nægtet at medvirke til en forfatningsændring i København. Jeg har ikke fået en henstilling om ændring af forfatningen i København.

Der er vist i øvrigt ikke særlig mange bemærkninger at gøre ud over, at både hr. Søren Jensen (Hasseris) og fru Edele Kruchow var inde på spørgsmålet om, at man skulle se nærmere på muligheden for at stemme i hjemmene. Jeg er helt enig med fru Edele Kruchow i, at det nok så meget er et spørgsmål om valghemmelighed og om påvirkning. Vi skal ikke gå så langt i vores iver for lighed, at vi dermed, om man så må sige, lader det forsvinde, der er det meget afgørende, nemlig valghemmeligheden og udelukkelse af muligheden for at påvirke.

Endelig den bemærkning til fru Edele Kruchow, at når der kun er 7,6 pct. personlige stemmer i København mod 70 pct. i det øvrige land, er det selvfølgelig, fordi man, når folk skal skrive navnet på, får en lang mindre procent personlige stemmer.

[Indenrigsministeren.]

Men der er jo fire partier bag ændringsforslaget, og så får folk altså denne mulighed fremover.

Jeg vil endnu en gang understrege, at man ikke skal drage for vidtgående slutninger af, at socialdemokratiet ikke er enig i opfattelsen. Principielt er vi det. Det er de praktiske problemer og hensynet til mange vælgere, der gør os betænkelige.

Hermed sluttede forhandlingene.

Ændringsforslagene nr. 2, 5, 7 og 9-12 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 vedtoges enstemmigt med 61 stemmer; 44 medlemmer tilkendegav, at de hverken stamte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 4, 6 og 8 betragtedes som vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 3.

§ 1, således ændret, ændringsforslag nr. 13 om indsættelse af en ny paragraf, § 2 og ændringsforslag nr. 1 angående titlen vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var.

Anden behandling af forslag til lov om bekæmpelse af kønssygdomme.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 165) findes i tidenden sp. 3619, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1461).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-12 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Pensionstillæg, ægteskabstillæg og hustrutillæg m. v.).

(Lovforslaget (nr. 222) findes i tillæg A. sp. 5935, fremsættelsen i tidenden sp. 5805).

Første næstformand (Grete Hækkerup): Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Pensionstillæg, ægteskabstillæg og hustrutillæg m. v.).

(Lovforslaget (nr. 223) findes i tillæg A. sp. 5955, fremsættelsen i tidenden sp. 5805).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Tastesen: Når vi her i folketinget har beskæftiget os med lovgivningen, der vedrører folkepensionister og invalidepensionister, har det som regel været ajourføring af ydelserne i opadgående retning. Denne gang skal vi beskæftige os med lovforslag, der fører til mindre ydelse for en gruppe pensionister, der i forvejen har indkomst ved siden af pensionsydelse. Det er uden glæde eller nogen form for begejstring, vi går i gang med denne opgave, men de sparebestræbelser, der skal gennemføres for bedre at kunne styre den økonomiske udvikling, har gjort det nødvendigt, at også det socialpolitiske område yder sine bidrag.